

Colofon

Loes la Faille
Diet ter Stege
Leo Weterings
Hans IJzerman
Carin van de Ploeg
Siebe Pool
Annet van der Wal
Rinus Goutbeek
Michiel van Harten

Opmaak

Marcel Lieverdink

Bezoekadres

Goertjesweg 3
8013 PA Zwolle

Telefoon

06-1986 9323

Internet links

info@milieuraadzwolle.nl
www.milieuraadzwolle.nl

Foto: John Beumer, Groen Holtenbroek

Nieuwe natuurkansen aan het Zwartewater

In november stuurden Milieuraad (SMZ) en Natuurplatform Zwolle (NPZ) de gemeente een brief over het niet doorgaan van bouwplannen bij het Zwartewater. Al in 2020 en 2021 gaven ze aan dat woningbouw in het overstromingsgebied van de rivier bij een Natura 2000-gebied niet gewenst is.

De Ontwikkelcombinatie Zwarte Waterzone en gemeente onderzoeken nu mogelijke alternatieven voor de gebiedsontwikkeling. Eerstgenoemde heeft bij de gemeente aangegeven onder de huidige marktomstandigheden de plannen niet te kunnen uitvoeren. SMZ en NPZ zijn blij dat de plannen niet doorgaan.

Zij zien nu een kans om alsnog recht te doen aan dit gebied met grote natuurwaarden. "In de nu ontstane nieuwe situatie willen wij graag vanaf de start inbreng kunnen leveren, dit voorkomt wellicht gemiste kansen, en extra gesprekken / discussies in het verdere traject. Zoals deze bleken gedurende het vorige planproces".

Holtenbroek wil meepraten

Deze herfst gaf buurtwerkgroep Groen Holtenbroek in De Stentor enkele malen aan mee te willen praten over een nieuw plan voor het gebied; met ruimte voor de natuur. Groen Holtenbroek ziet woningbouw niet zitten, hoewel er in hun ogen wel gewoon kan worden in het gebied; natuurbewust wonen: "Voorop staat dat het gebied een groen karakter krijgt dat het centrum verbindt met het Westerveldse Bos en de Zwartewater-Vechtdelta."

Holtenbroekers zijn volwaardige gesprekspartners over de toekomst van hun wijk: "Laten we luisteren naar wat zij willen op het gebied van recreatie, natuur, woningen en havens. Laten we daarbij deskundigen zoals natuurorganisaties betrekken. De ontwikkelaar moet dus even wachten."

Gemeente afhoudend

Burgemeester & wethouders antwoorden in oktober deels ontwijkend op raadvragen over de waarde van het gebied voor Holtenbroek: "De wens van het college om dit hele gebied aantrekkelijker en toegankelijker te maken voor inwoners blijft. Daarnaast blijft het een potentiële ontwikkellocatie voor woningbouw en andere ontwikkelingen. Het college vindt het belangrijk dat omwonenden en andere betrokkenen opnieuw worden meegenomen in het vervolgproces. Maar: "Initiatiefnemers zijn zelf verantwoordelijk voor participatie. Afhankelijk van de alternatieven die worden onderzocht, zal de gemeente hierin een meer sturende rol nemen."

Natuur blijft aandacht vragen

Eind november 2021 stemde de gemeenteraad in met een ontwikkelingsplan voor grootschalige appartementencomplexen met 300 woningen aan het Zwartewater buiten de Holtenbroekerdijk. De natuurorganisaties vroegen toen tevergeefs aandacht voor de onveiligheid van de plannen, voor de bedreigingen voor het nabije Natura 2000-gebied. En voor onder andere vleermuizen, steenmarter, kleine marterachtigen, egel, huismus, boerenzwaluw en zwarte roodstaart.

Activiteitenkalender

Lezingen, cursussen en andere activiteiten in de Nooterhof. Zie nooterhof.nl
Vrijwillig Landschaps Onderhoud VLO, data en locaties (zaterdag). Zie milieuraadzwolle.nl

Natuurplatform: dijkflora stiefkind bij versterking stadsdijken

In november wisselden Natuurplatform Zwolle (NPZ) en Waterschap WDO Delta in het openbaar hun visies op de versterking van de stadsdijken uit. Van het beloofde herstel van inheemse dijkflora komt niets terecht vindt het Natuurplatform.

WDO Delta werkt aan versteviging van bijna 8 km dijken langs het IJsselkanaal en het Zwartewater. Al vier jaar lang vraagt het Natuurplatform aandacht voor bloemrijke stadsdijken met inheemse stroomdalflora. Bloemrijke dijkgraslanden zijn niet alleen aantrekkelijk voor het oog, maar ook van grote betekenis voor insecten die bloemen bezoeken.

Verdwenen planten

In het verleden groeide de Zwolse anjer, Duifkruid, Grote tijm, Geel walstro en Grasklokje op de zandige dijktafsluitingen. Het NPZ heeft het waterschap gevraagd om op een deel van de met klei versterkte

stadsdijken, een zandige toplaag van 30 centimeter aan te brengen. Zo kunnen er verdwenen planten groeien, liefst met zaden van planten uit de buurt, zoals de buitenlanden van Langenholte of begraafplaats Bergklooster.

Het waterschap wil voor de biodiversiteit op de met klei versterkte dijken een zaadmengsel met veel bloemen aanbrenge. Dat is een vanuit natuurherstel een zwakke bod: waarschijnlijk zullen veel van die plantensoorten het niet doen op de aangebrachte klei. Bovendien kiest het waterschap een zaadmengsel met soorten die van nature helemaal niet voorkomen op de dijken van Zwolle.

Reactie

Het waterschap reageert: "Het uiteindelijke resultaat is een beredeneerde afweging van aspecten en invalshoeken, op het gebied van veiligheid en natuurwaarden. Veel verschillende factoren houden onderling met elkaar verband, zoals de hoogte van de dijk, het geaccepteerde overslaggebied, de erosiebestendigheid van de toplaag, de beschikbare ruimte en de aanwezige habitat van flora en fauna. Bij stadsdijken Zwolle resulteert dit in een compacte dijk, met een zo beperkt mogelijk effect op de aangrenzende natuurwaarden.

Stadsdijken Zwolle heeft de opgave vanuit de Wet Natuurbescherming om het verlies van natuur als gevolg van de dijkversterking te compenseren. Meer dan dat er wordt aangetast. Wij doen dit door het aanleggen van kruiden- en faunairijk grasland, vochtig hooiland en glanshaver-

hooiland. De beperkte oppervlakte van het projectgebied en de eisen vanuit waterveiligheid hebben tot gevolg dat de compensatie deels in het projectgebied wordt gerealiseerd en deels ook daarbuiten - bij waterberging Soeslo."

Samen zaad kiezen

Er is volgens het waterschap ruimte om zaden die volgens het Natuurplatform niet thuishoren in het gebied uit de zaadmengsels te halen. Verder is het mogelijk om zaden toe te voegen die lokaal zijn geogst. Het waterschap nodigt het Natuurplatform uit om hierover in gesprek te gaan. Volgens De Stentor heeft het waterschap nog een argument: "Een extra toplaag betekent extra werk en extra materiaal en daarmee aanzienlijk hogere kosten. Volgens een eerste schatting gaat het om ongeveer 10 miljoen euro extra."

Maar dat is volgens NPZ onzin. Het is niet zo dat op de hele dijk een extra toplaag moet worden aangebracht. Bij het aanbrenge van de kleilaag komt er ook veel zand vrij. Het moet toch mogelijk zijn om zonder veel kosten hier wat van te gebruiken voor een aantal zandige plekken voor de Zwolse anjer. Dan kunnen de bewoners van Holtenbroek toch zien hoe een Zwolse anjer eruit ziet.

Behalve voor de flora zijn de dijken belangrijk voor veel soorten insecten. Onderzoek heeft aangetoond dat er een belangrijke relatie bestaat tussen de beschermde Kievitsbloem en de zanddijken. In de zanddijken nestelen graafbijen en wespen die zorgen voor bestuiving van de Kievitsbloem.

Versterking Zwolse stadsdijken

Natuurwaarneming

Tekst en foto: Peter van Dam

De klimop bloeit laat in het jaar. Op 'warme herfst dagen' komen nog allerlei insecten, die daar nectar drinken. Zo ook deze Duitse wesp, één van de twee vaak lastige limonadewespen. Het hele insecten seizoen zag ik er in de tuin nog geen tien, maar tijdens de late bloei van

de klimop verschenen er tientallen! En niet vervelend!

4000-soortenjaar geslaagd

Elke soort telt mee! En dat tellen in dit Zwolse 4000-soortenjaar is uitstekend gegaan, het doel, 4000 soorten tellen is (half november) al ruimschoots bereikt. Voor een actuele stand kijk je op waarneming.nl/bioblitz/zwolle-4000-soortenjaar Waarnemingen blijven welkom.

Duitse wesp

Terugblik Nacht van de Nacht

De Zwolse Nacht van de Nacht op 28 oktober in de Nooterhof trok een fijn actief publiek (500 bezoekers) voor de diverse duistere activiteiten over nachtnatuur.

Thema: het belang van voldoende duisterheid voor mens en natuur. Zie ook: nachtvandenacht.nl Organisatie: Milieuraad met de Nooterhof en diverse groene partners. Enkele vrijwillige fotografen namen een grote hoeveelheid mooie foto's. Hier zie je een selectie.

Foto's : Anneke Docter, Danique Couprie, Juliska Kroesen en Gerlinda ter Burg)

Meer foto's zie je op milieuraadzwolle.nl

Schaduwkant van kunstlicht

Tekst: Loes la Faille

28 oktober werd in de Nooterhof weer de Nacht van de Nacht gehouden, met veel aandacht voor het belang van donker. Verlichting heeft zijn voordelen. Wij mensen kunnen door verlichting langer actief zijn. Ook voelen we ons er veiliger door.

Verlichting heeft ook een keerzijde. Tweederde van de wereldbevolking leeft in gebieden waar kunstmatige verlichting sterker is dan natuurlijke verlichting. In Europa is dit zelfs 99%. Nederland is zelfs één van de meest verlichte landen ter wereld. Echte duisternis is zeldzaam in ons land.

Groot verlies

In september verscheen in verschillende kranten een essay van Marjolein van Heemstra met als titel 'Wie beschermt straks de sterren als we ze zijn vergeten?'

Door lichtvervuiling wordt de sterrenhemel steeds minder zichtbaar. Van Heemstra heeft het in haar essay over intergenerationeel geheugenverlies. Elke nieuwe generatie groeit op met meer licht en minder zicht op de sterren. Dit gaat haast ongemerkt. De herinnering aan een ongerepte sterrenhemel verdwijnt steeds meer. Het zou maar zo kunnen dat over twintig jaar de sterren voor veel aardbewoners onzichtbaar zijn. Wie beschermt de sterrenhemel dan nog?

Verstoring van leven

In Nederland is de lichtvervuiling extreem hoog. Dit komt doordat ons land zo vlak is. Licht wordt niet geblokkeerd. Er is veel glastuinbouw met als gevolg vaal oranje straling in de nacht. Ook is het straallicht van steden en industrie op veel plekken te zien. Lichtvervuiling zorgt voor stagnerende groei. Insecten cirkelen rond brandende lantarenpalen tot ze doodvermoeid neerval-

len. Sommige vogels broeden te vroeg, waardoor er op het moment dat de jongen uit het ei komen niet genoeg voedsel is.

Nog een voorbeeld: ook vuurvliegjes hebben last van te veel licht. Lichtsignalen die ze gebruiken om partners te vinden worden niet opgemerkt. Ons eigen immuunsysteem lijdt onder te veel licht. Er wordt hierdoor minder melatonine aangemaakt, ons bioritme raakt verstoord, en heeft mogelijk invloed op de ontwikkeling van kanker, obesitas en diabetes.

Wat kunnen we zelf doen tegen te veel licht in onze omgeving?

Gebruik buitenverlichting alleen als het echt nodig is. Laat lampen enkel de grond verlichten. Gebruik sensorlampen die pas aangaan als je er langsloopt. Doe de tuinverlichting uit als je gaat slapen. Gebruik lampen met zo min mogelijk vermogen, dit spaart ook nog energie. Maak je slaapkamer zo donker mogelijk voor een gezonde nachtrust.

Het hele jaar voor een beter klimaat

Tekst: Loes la Faille

Van 30 oktober tot en met 5 november 2023 was het Nationale Klimaatweek. In Zwolle werden veel activiteiten georganiseerd voor een beter klimaat. 4 november werd de Zwolse Klimaatdag gevierd in het Academiehuis.

Er waren die dag verschillende duurzame activiteiten variërend van het ontdekken van hergebruik van materialen, het planten van zaailingen tot het bezichtigen van duurzame huizen. De dag werd afgesloten met de viering van de oprichting van het platform Duurzaam Zwolle. Tijdens deze bijeenkomst werden twee nieuwe Zwolse Klimaatburgemeesters bekend gemaakt.

Mens oorzaak

Klimaat is 'het gemiddelde weer' gemeten over een periode van 30 jaar. Zo lang als de aarde bestaat is het klimaat onderhevig geweest aan veranderingen. Dit komt bijvoorbeeld door vulkaanuitbarstingen, schommelingen in de zonneactiviteit, verschillen in de afstand tussen de aarde en de zon. Sinds het begin van de Industriële Revolutie heeft de mens de grootste invloed op de klimaatverandering door de uitstoot van broeikasgassen. Over dit feit is inmiddels 97 procent van de wetenschappers het eens.

Waarom? Broeikasgassen houden warmte in de atmosfeer vast. Die spectaculaire verhoging in korte tijd is veroorzaakt door verbranding van fossiele brandstoffen en het kappen van oerwouden.

Mens oplossing

Voorspelde effecten van de opwarming, zoals hoosbuien en extreme droogte worden inmiddels waargenomen. Alternatieve verklaringen voor de snelle klimaatveranderingen zijn ontkracht. In Nederland is de gemiddelde temperatuur sinds 1880 met 1,5 graad gestegen.

Wat kunnen we zelf doen? Op de site van het WWF staan een aantal speerpunten waarmee je klimaatopwarming kan beperken. Doe eens een 'voetafdruktest', een mooie manier om jouw impact op het klimaat te meten. Misschien kun je vaker de fiets pakken, goed voor het klimaat en je conditie. Je hoeft niet meteen een klimaatfreak te worden om het verschil te kunnen maken. Alle kleine beetjes helpen.

Doe mee!

8 november kwam er in het televisieprogramma BinnensteBuiten een bijzonder Zwols initiatief langs. De straatboerderij, opgericht door Christiaan Kuipers, werd in beeld gebracht. In de straatboerderij geven Christiaan en zijn medewerkers tweedehands planten een nieuw leven, tweedehands planten dus. De gratis planten worden momenteel in de voortuinen van sociale huurwoningen herplant.

Hoe meer planten, hoe beter voor het klimaat en de biodiversiteit. De planten zijn afkomstig van uitgedund plantgoed uit bedrijfstuinen, stekjes van particulieren of overschot van hoveniers. De straatboerderij is te vinden bij de kinderboerderij in park De Wezenlanden.

Wil je hier meer informatie over? Ga naar [straatboer.nl](https://www.straatboer.nl)

Klimaatdag in de Nooterhof

IVN Zwolle, Milieuraad Zwolle en Zwolse energiecoaches verzorgden enkele activiteiten in de Nooterhof op klimaatdag, 4 november. Een er van is een verpakkingsprijsvraag, die we nu herhalen voor de lezers van de Milieupraat.

Klimaatdag in de Nooterhof

Prijsvraag meest milieuvriendelijkste melkverpakking

Doe je mee? Deze prijsvraag in samenwerking met IVN Zwolle is ook op klimaatdag in de Nooterhof gehouden.

Je ziet hier: melkpak eko 1 l verpakking, melkpak 1,5 l, melkpak 0,5 l, melkpakje 0,25 l, melkfles plastic 2 l, jerrycan, PET fles 1 l (wegwerp), glazen statiegeldfles van 1 l, en een plastic wegwerpflesje van 0,5 l.

Houd rekening met de volgende punten bij het geven van een antwoord:

- Kies uit de verpakkingen die op de foto staan.
- Denk eraan dat een verpakking gemaakt moet worden.
- Denk eraan dat het vervoerd moet worden.
- Denk eraan dat het pak na gebruik afval is geworden.

Schrijf als antwoord 1 verpakking op.

En mail dit voor 31 december 2023 naar info@milieuraadzwolle.nl

Uit alle goede antwoorden loten we 1 winnaar.

Deze krijgt een bon van € 10 ter besteding in een landwinkel.

- Tips
- Glas wordt gemaakt van zand, soda en kalk
  - Een kartonnen melkpak heeft een laagje aan de binnenkant, dat er voor zorgt dat de melk niet uit het pak loopt.

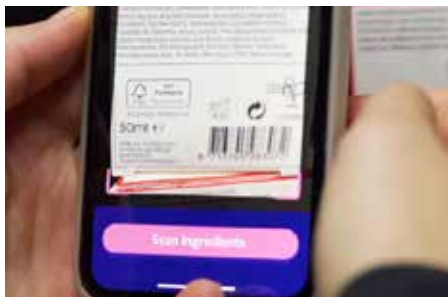

Groene en duurzame apps

Tekst: Michiel van Harten

Je mobieltje kan je helpen informatie te vinden precies op het moment dat je het nodig hebt. Het leuke is dat er tegenwoordig ook steeds meer groene / duurzame apps ontwikkeld worden.

Apps die je kunnen helpen om bewustere keuzes te maken. Of die tips of andere interessante informatie geven. De een is er al heel handig mee. Voor de ander zoals mijzelf is het nog wat zoeken in een grotendeels 'onontdekte wereld'. In deze nieuwe rubriek lichten we er telkens enkele uit, met wat eerste eigen 'lekenervaringen'.

Beat the Microbead

Deze app is inmiddels vrij bekend. Het is een initiatief van de Plastic Soup Foundation. In heel veel verzorgingsproducten, zoals gezichtscrème en lippenstift, zitten minuscule stukjes plastic. Het zelfde geldt voor wasmiddelen. Deze microplastics, komen via de afvoer in huis in het rioolstelsel terecht. Ze zijn zo klein dat ze door de filters van waterzuiveringsinstallaties heen glijpen en in rivieren en oceanen terecht komen, waar ze onderdeel worden van de plasticsoep.

Zeedieren krijgen microplastics binnen en via de voedselketen belanden ze ook op ons bord. Gelukkig zijn er meer en meer producten waar geen microplastics in zitten. Deze

app helpt je met kiezen. Je richt je mobiel op de ingrediëntenlijst op de verpakking van het product. De app 'leest' deze en zegt gelijk of het product wel, geen, of misschien microplastics bevat.

In huis uitgetest: de tandpasta en twee doucheproducten zijn vrij van de plastics. Een shampoo bevat ze wel. Het waspoeder is in orde. Vervolgens op Google gezocht en inderdaad: de app is snel en waar hij zeker over is klopt. Het is even goed mikken met de camera, maar bijzonder dat de app ook bij matig licht, weinig contrast, en kleine lettertjes goed de ingrediënten kan lezen.

Informatie bij de app geeft verder aan dat je ook direct al op enkele 'foute' ingrediënten kunt letten: Polyethyleen (PE), Polypropyleen (PP), Polyethyleen polyetheentereftalaat (PET), Polymethyl methacrylaat (PMMA) en Nylon (PA).

PlantNet

Vind jij het ook zo lastig om planten te herkennen, en om plantennamen te onthouden? Of wil je weten wat er in je tuin is opgekomen en of het welkom? PlantNet is een gratis app die er bij helpt. Ik heb hem al vaak gebruikt.

Wat moet je doen? Je neemt enkele foto's, en geeft aan of het om blad, bloem, vrucht gaat. Vervolgens krijg je plaatjes op volgorde van waarschijnlijkheid, die je kunt vergelijken met je eigen foto's. Het kan gaan om inheemse planten, maar ook andere planten uit de tuin worden goed herkend.

Bij planten die ik recent had gekocht klopte het in ieder geval. Ook zijn er verwijzingen naar meer informatie over de gevonden plant. Garanties of het allemaal klopt kan ik niet geven, want ik behoor tot de doelgroep die er zelf veel moeite mee heeft.

Samengevat is dit zeker een aanrader om eens uit te proberen voor mensen met niet

veel eigen kennis. Volgens recensies zijn ook vele deskundigen tevreden. In ieder geval een mooie manier om je kennis over planten te verrijken.

Too good to go

Deze app gebruiken we al enige tijd af en toe thuis. Aangesloten Zwolse levensmiddelenwinkels laten aan het eind van de dag weten of ze producten over hebben. Die kun je dan als verrassingspakket met korting ophalen, voor ongeveer € 5. Ook zijn er duurdere speciaalpakketten. Vegetarisch of veganistisch aanbod wordt niet apart aangegeven, je kunt dat wat inschatten bij de naam van de winkel.

Je moet vaak wel snel zijn. Wie het eerste reserveert die krijgt het. Er is meestal geen heel precieze omschrijving wat er in het pakket zit. Voordeel: het wordt niet weggegooid. Ook is het leuk om verrast te worden, een keer wat anders eten.

Wel is het soms meer dan je zelf binnen de resterende houdbaarheid op krijgt, zoals veel belegde broodjes tegelijk. Of zijn het soms producten 'op de datum' die je zelf niet graag eet, wij bijvoorbeeld witbrood of bakjes vleessalade. En dan ontcom je er niet aan een deel alsnog weg te doen. In ieder geval helpt het hoe dan ook wat tegen voedselverspilling.

Heb jij tips voor groene duurzame apps? Mail ze naar info@milieuraadzwole.nl

Nieuwsoverzicht

IJssel nog lang niet schoon

Initiatiefnemers van Schone IJssel stellen dat het water minder schoon is, dan het lijkt. Uit metingen van Rijkswaterstaat blijkt dat 60 tot 70 miljoen stukjes plastic per jaar bij Kampen het IJsselmeer in stromen. Het gaat om resten van verpakkingen, sanitair afval, sigarettenfilters en ondefinieerbaar afval. Onderzoekers van Schone

Rivieren bevestigen deze cijfers. Zij vinden gemiddeld 150 stuks zwerfafval per 100 meter IJsseloever.

Schone IJssel is een kennisnetwerk van inwonersinitiatieven, ondernemers en overheden, die samenwerken om de IJssel plasticvrij, schoon en gezond te maken voor de komende generaties.

Kerst Pop-Up winkel Van Waarde

12 oktober, in de week van de duurzaamheid heeft de Kerst Pop-Up weer de deuren

geopend. De winkel is te vinden op het Eiland 7. Stichting Kringloop, Noggus & Noggus, de gemeente en meer dan tien onderwijsinstellingen werkten samen om gebruikte kerstspullen een tweede leven te geven. Meer dan 100 leerlingen en studenten leerden er in de praktijk. Duizenden kerstartikelen vonden er hun weg naar een nieuwe eigenaar, in plaats van dat ze bij het afval terecht kwamen.

Impact Trail

Tegelijk met de opening van Van Waarde lanceerde de wethouder Paul Guldemonde medio oktober de website [impacttrail.nl](https://www.impacttrail.nl) waarop inmiddels zo'n dertig duurzame Zwolse winkels te vinden zijn.

Meten voor een gezonde tuin

De Zwolse woningcorporaties, de gemeente en Straatboer waren op zoek naar 25 Zwollenaren met een huurwoning met tuin die mee wilden doen aan een onderzoek. Deelnemers krijgen voor 3 jaar een sensor, in hun tuin. Die sensor meet de temperatuur en de vochtigheid van de bodem. Dit onderzoek moet bijdragen aan betere voorlichting en tuintips.

Nieuw Harculo

De gemeente Zwolle start in samenwerking met Horeca Evenementen Stichting Zwolle en Koninklijke Horeca Nederland, afdeling Zwolle, een pilot om vervuiling van plastic bekertjes tegen te gaan. Je betaalt statiegeld voor je beker. Dit bedrag krijg je bij inlevering weer terug. In 2024 gaat het landelijk verbod op wegwerpplastic bij evenementen in.

Dreigend drinkwater tekort

Nieuw Harculo is de naam van de nieuwe woonwijk op de plek van de oude IJsselcentrale. Energiebedrijf Engie heeft het volledige terrein aan de IJssel, inclusief de twee havenkommen, de dijk en uiterwaarden, verkocht aan Reales. Deze projectontwikkelaar wil zo snel mogelijk de procedures in gang zetten voor de bouw van 500 huizen. Natuurplatform en Milieuraad volgen dit project nauwgezet, voor een zo groen mogelijke invulling van de plannen. Engie verkocht eerder enkele gebouwen aan kunstenaar Ronald Westerhuis en BOEi voor behoud van cultureel erfgoed. Floris Property Fund is eigenaar van de voormalige bedrijfspwoningen van de centrale.

Grondwaterpeil hoog voor de tijd van het jaar

Waterschap Drents Overijsselse Delta is alert op wateroverlast en voert overmatig water af. Half november staat het peil op een niveau dat normaal is voor januari. Doordat de grond verzadigd is kan het water niet meer in de bodem zakken. De controle en schoonmaak van sloten is uitgesteld. Door de zeer natte omstandigheden is het niet mogelijk met zwaar materieel het land op te gaan om sloten schoon te maken.

Warmtenet in Aa-landen, Holtenbroek en Dieze stap dichterbij

Om klimaatverandering tegen te gaan wil Zwolle in 2050 van het aardgas af. Onder meer door aansluiting op een warmtenet:

een netwerk van leidingen in de bodem dat warm water door de stad verplaatst. Dit warme water verwarmt vervolgens huizen en gebouwen. Gemeente, drie woningcorporaties en Aardwarmtebron Zwolle tekenden een overeenkomst voor afspraken over de aanleg van het warmtenet gevoed door aardwarmte.

Eind november publiceerde de regering een wetsvoorstel collectieve warmte voor burgers en bedrijven. Na advisering van de Raad van State zal het voorstel aan de Tweede Kamer aangeboden worden. De beoogde datum voor de inwerkingtreding van de wet is 1 januari 2025.

Eerste werkende smart Energy Hub van ons land

Op bedrijventerrein Hessenpoort heeft Klimaatgeneraal Tom Middendorp onlangs de eerste werkende Smart Energy Hub (SEH) van Nederland geopend. Een SEH is een slim energienetwerk waarbij aangesloten bedrijven de opwek, het verbruik en de opslag van energie op elkaar afstemmen via een zogenaamd balanceringsplatform.

Hoe zou jij een leeg stuk grond inrichten?

Dat is de vraag die de leerlingen van groep 3 en 4 van Kindcentrum De Boxem in Stadshagen hebben beantwoord. De opdracht was verbonden aan het thema van de Kinderboekenweek 'Bij mij thuis'. De groepen hadden als opdracht gekregen om een plan te bedenken voor een leeg stuk grond. De leerlingen moesten bij het inrichten van het terrein rekening houden dat iedereen zich er welkom voelde en dat er voorzieningen waren, zoals speeltoestellen, sportaccommodaties, woningen en natuur. Als extra uitdaging hadden de leerlingen meegekregen dat hun plannen ook duurzaam moesten zijn. Op donderdag 9 november kregen ze bezoek van onderwijswethouder Michiel van Willigen, die hun creaties kwam bewonderen.

Rondje Zwolle, maar dan anders

De nieuwe fietsroute 'Zwolse Groenvingers' met een knipoog naar natuur en kunst, is te vinden in de fiets-app van Landschap Overijssel. De route leidt fietsers vanuit het hart van de stad via groene vingers naar het buitengebied. Daar volgt de route het bekende Rondje Zwolle.

Kikker- en paddentrap oplossing voor amfibieën in straat- en trottoirkolken

Honderdduizenden volwassen amfibieën en een veelvoud aan jonge amfibieën vallen in kolken. Ze kunnen er niet op eigen kracht uitkomen. Kolkenfabrikant TBS-SVA heeft een oplossing waarmee padden, kikkers en salamanders

weer veilig uit kolken kunnen klimmen. Een duurzaam en gemakkelijk te monteren trapje dat in de hoek van de kolk gemonteerd wordt. Volgens onderzoek van natuurbeschermingsorganisatie RAVON blijkt meer dan 90% van de amfibieën in staat om binnen 24 uur zelfstandig via deze trap uit de kolk te klimmen: tbs.nl/kikker-en-paddentrap-beschikbaar

Kritisch rapport over woonbeleid

'Bouwer en ontwikkelaar bepalen, huizenzoeker staat aan zijlijn'; grote projectontwikkelaars, bouwbedrijven en corporaties hebben in Zwolle jarenlang een stevige vinger in de pap gehad bij het lokale woonbeleid en de bredere ontwikkelingen in de stad. Huizenzoekers en kleine ontwikkelaars stonden aan de zijlijn', concludeerde de Rekenkamercommissie van de gemeenteraad in oktober. Wat de Milieuraad betreft herkenbaar, bijvoorbeeld bij de plannen rond het Zwartewater.

Mijlpaal bij vergroening tuinen huurwoningen

Het gaat goed met het vergroenen van tuinen van sociale huurwoningen. Dat moet dit jaar de mijlpaal van honderd groene tuinen opleveren, georganiseerd door woningcorporaties SWZ, deltaWonen en Openbaar Belang, en Stichting Straatboer. Wethouder Arjan Spaans reikte een aanmoedigingscheque uit van 49.000 euro uit aan de deelnemende partijen. Het vergroenen van de tuinen wordt in de praktijk gebracht door Stichting Straatboer. Vier jaar geleden richtte Christiaan Kuipers de stichting op. In het begin vergroende hij vooral veel bedrijventerreinen. Nu is hij vooral druk met de vergroenen van tuinen van woningen.

Bijzondere projecten in de Tippe

In de Tippe worden ook bijzondere kleinschalige projecten gerealiseerd. 25 procent van de woningen wordt in co-creatie ontwikkeld. Dat houdt in dat toekomstige bewoners nauw betrokken zijn bij de komst van hun huis en directe leefomgeving. En daar springt ook Mens- en Milieuvriendelijk Wonen Zwolle (MMWZ) op in. Eerder werden al de Bongerd, de Meanderhof en de Nooten gerealiseerd. Nu dus De Tippe, waar onder de vlag van MMWZ op een perceel het zogeheten GroeneBurenErf komt.

Toekomst kunststof fietspad onzeker

De gemeente en de provincie ronden na vijf jaar de proef met de PlasticRoad af. Het gaat om een stuk fietspad langs de Deventerstraatweg dat gemaakt is van gerecycled plastic. Het is nog niet duidelijk wat er met het 30 m lange fietspad gaat gebeuren.

Afgelopen zomer ging het plastic fietspad twee keer drijven na extreme regenval.

Duizenden bloembollen op landgoed Soeslo

Terreinbeheerder Jeroen Buunen van Landschap Overijssel had een megaklus te klaren: duizenden bloembollen planten op landgoed Soeslo. Dat kon hij niet alleen en daarom was hij op zoek naar mensen die hem wilden helpen. Landschap Overijssel herstelt met de actie het historische landgoed aan de rand van Zwolle. Het gaat er weer uitzien zoals het in de 19de eeuw was ingericht. Stinzenplanten, zoals de bolgewassen die de grond ingaan, horen daarbij.

Met deze actie krijgt de biodiversiteit op het landgoed een boost.

Waterschapsbelasting omhoog

Het algemeen bestuur van Waterschap Drents Overijsselse Delta stelde eind november de begroting 2024 vast. Een stijging van de belastingtarieven is volgens het bestuur onontkoombaar door hogere kosten voor personeel, energie, materialen en digitalisering. Daarnaast staat het waterschap voor steeds grotere opgaven op het gebied van waterveiligheid, het zuiveren van afvalwater, kwaliteit van het oppervlaktewater en het omgaan met piekbuien en langdurige droogte.

Tegelwippen

Dankzij de geweldige inzet van alle tegelwippers en de tegeltaxi heeft Zwolle een 5de plaats behaald op het Nederlands Kampioenschap Tegelwippen. Daarbij zijn meer dan 103.000 tegels verwijderd. Tegels wippen maakt de stad groener en helpt om warmte te verminderen en het zorgt er ook voor dat het vele regenwater beter in de grond kan worden opgenomen. Kijk ook of je de buurt kan helpen groener te maken en wil je tips wat je met overgebleven tegels kan doen

[zwolle.nl/tips-voor-zwolle-tegelwippers](https:// zwolle.nl/tips-voor-zwolle-tegelwippers)

Stadsbroek en IJsselvizier

Hoe groen is de toekomst voor deze gebieden?

Begin oktober schreef het Natuurplatform Zwolle (NPZ) een brief aan de gemeenteraad over Stadsbroek en IJsselvizier, twee gebieden aan de rand van Stadshagen. Het NPZ is kritisch over uitspraken van het college van burgemeester & Wethouders over deze gebieden.

Het college rept niet over ecologische waarden, biodiversiteit en natuurwaarden. Terwijl dit voor het leven van omwonenden, planten en dieren een levensvoorwaarde is. Ook klimaatadaptatie met waterberging is een zware opgave.

De betrekkelijk kleine oppervlaktes van Stadsbroek en IJsselvizier maken keuzes noodzakelijk. Natuur en rust scoorden, met toegankelijkheid, hoog bij bewoners. Meer verschillende invulling, zoals wonen met bijbehorende voorzieningen, is daarom niet reëel.

De gemeente werkt al jaren aan een natuurwaardenkaart en beleid voor groen en recre-

atie. Er is nu geen integraal overzicht van natuur en biodiversiteit. Niet voor behoud, niet voor versterking. Europese kaders - zoals 30% van het land- en wateroppervlak reserveren voor natuur - ontbreken. In 2017 had Zwolle slechts 3,7% natuur volgens CBS-cijfers.

Stadsbroek en IJsselvizier

Natuurwaarde

Stadsbroek en IJsselvizier liggen in Nationaal Landschap IJsseldelta. IJsselvizier, 35 ha, heeft belangrijke natuurwaarden. In Stadsbroek is 30 van de 150 ha nieuwe natuur. Beide grenzen direct aan Natura 2000-gebied. Het grootste deel valt binnen hoofdgroenstructuur van de stad.

In maart pleitte het Natuurplatform voor een weidevogellandschap, een broek: vochtig laagland, moerassig gebied. Dit landschap van half natuurlijk grasland is in Nederland sinds 1900 met 93% in oppervlakte afgenomen. Reden voor behoud, verbetering en herstel in Stadsbroek en IJsselvizier. Aansluiten bij ambities voor natuur, landschap en cultuurhistorie in de omgevingsvisie voor Zwolle.

Veel meer mogelijk

De gemeente is met natuurorganisaties, boeren, burgers, wetenschappers, overheden en bedrijven partner in het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Stadsbroek en IJsselvizier zijn uitermate geschikt om werk te maken van de ambities uit deze plannen. Dat past ook helemaal in de duurzame ontwikkelingsdoelen, waaraan Zwolle is verbonden.

Een toekomst met meer inwoners is een extra motivatie om de oppervlakte natuur te vergroten. Herstel van kansrijke locaties is vooral ook maatschappelijke winst.

Zie ook: [stadsbroekenijsselvizier.zwolle.nl](https:// stadsbroekenijsselvizier.zwolle.nl)

Betere informatie bij vergunningaanvragen

Met de Omgevingswet die 1 januari in werking treedt, komt er meer informatie voor inwoners over (ontwerp)besluiten in het publicatieblad van de gemeente: [officielebekendmakingen.nl](https:// officielebekendmakingen.nl)

De Milieuraad heeft de gemeente begin dit jaar al gevraagd omschrijvingen van

aanvragen voor een omgevingsvergunning op [officielebekendmakingen.nl](https:// officielebekendmakingen.nl) te verbeteren. De omschrijving van plannen en procedures is nu fragmentarisch. De informatie over de aanvrager is beperkt. Belanghebbenden kunnen zo nauwelijks reageren. De impact van plannen - hoe

groot, welke activiteiten, welke werkzaamheden, welk gebruik? - is onduidelijk.

Dankzij de Omgevingswet zal dit hoe dan ook moeten verbeteren: complete informatie is voortaan verplicht. De aanvrager van een vergunning krijgt zelf de regie. Zo kan iemand ervoor kiezen om eerst een vergunning aan te vragen voor het oprichten van een bepaald bouwwerk in het algemeen. En nadat de

vergunning daarvoor is verleend een vergunning aanvragen voor de gedetailleerde uitwerking van het op te richten bouwwerk.

Extra inspanning nu nodig

Zwolle heeft een Versimpelteam voor het begrijpelijk schrijven van brieven, teksten en formulieren. Meer inzet is ook nodig omdat

1 juli Wet elektronische publicaties in werking is getreden. Burgers worden voortaan actief gewezen op publicaties die betrekking hebben op hun woonomgeving.

Rol Milieuraad

De rol van gemeente en provincie is de afgelopen jaren sterk veranderd. De toetsing van de

aanvraag aan wetten en regels is onderbracht bij samenwerkingsverbanden op afstand of bij externe bureaus. Specifieke deskundigheid is bij gemeenten en provincies beperkt aanwezig en de Rijksoverheid legt de nadruk op efficiënt en snel werken. Veel werk voor instellingen als de Milieuraad dus die samenhang zien en overzicht houden.

Groene inpak-ideeën

Er zijn veel alternatieve manieren te vinden om je december cadeaus in te pakken. Je hoeft geen nieuwe rol inpakpapier te kopen. Goed voor je portemonnee en het milieu. En je kunt je lekker uitleven op het maken van mooie creaties.

Bij deze een paar inspirerende ideeën, gevonden op internet. Van krantenpapier kun je simpele zakjes vouwen. Denk er wel aan dat krantenpapier een beetje afgeeft, doe er geen witte sokken in of zo. Je kunt ook pagina's uit tijdschriften gebruiken. Dichtknopen met een hergebruikt lint, ziet je cadeau er heel leuk uit.

Heb je nog een versleten overhemd of t-shirt liggen? Knip hier met een (kartel) schaar een stuk uit om je cadeau in te pakken. Chipszakken zijn aan de binnenkant heel mooi.

Een idee voor een cadeautje onder de kerstboom?

Als je iets cadeau geeft op culinair gebied, zou je dit in een theedoek in kunnen pakken. De theedoek kan de ontvanger van je cadeau later gewoon blijven gebruiken.

Ga eens met een snoeischaar je tuin in. Hier kun je allerlei materiaal vinden zoals takjes en blaadjes om je cadeaus te decoreren.

Zelf maak ik wel eens cadeaulabels van de onbeschreven kant van kerst of verjaardagskaarten. Die gebruik ik bij het weggeven van bloemen. De plasticlintjes kunnen dan achterwege blijven.

Bij mij thuis werden de gebruikte stukken papier zorgvuldig opgevouwen en bewaard in het kastje van de gasmeter. Zo hoefde mijn moeder niet vaak een nieuwe rol inpakpapier te kopen. Als je toch inpakpapier wilt kopen kun je op zoek gaan naar gerecycled papier.

En probeer glitterpapier en lint zo veel mogelijk te vermijden. Glitters zijn een vorm van microplastics, die ongewild in het milieu terecht kunnen komen.

De Milieuraad wenst je een gezond groen 2024

Energietransitie mist energie

Tekst: Siebe Pool

Op dit moment is de energie enigszins verdwenen uit de energietransitie. De voortgang in de opwekking van duurzame energie staat behoorlijk onder druk.

Door de hoge prijs van gas en elektriciteit ten gevolge van de inval van Rusland in Oekraïne waren zonnepanelen haast niet aan te slepen voor zonne-installaties op particulieren daken en op de daken van bedrijfsgebouwen. Ook kwamen er veel plannen voor zonnevelden, voor windturbines op zee en plannen voor windturbines op land.

Het zag er naar uit dat de doelen van de samenwerkende gemeentes in de organisaties voor regionale energiestrategie voor de opwekking van duurzame elektriciteit ruimschoots gehaald zouden worden. Maar ondertussen was er ook een andere ontwikkeling gaande.

Provincie trapt op rem

In het klimaatakkoord was afgesproken dat het plaatsen van zonnepanelen bij voorkeur plaats vindt in situaties waarbij er sprake is van dubbel gebruik van de grond, omdat we zuinig om moeten gaan met onze schaarse ruimte. De zogenaamde zonneladder. Dat betekent voorrang voor plaatsing op daken van woningen en andere gebouwen of boven parkeerterreinen, taluds van wegen of vergelijkbare locaties.

Zonnevelden op wateroppervlak van zandwinplassen wordt ook gezien als dubbelgebruik van de grond. Als er geen geschikte plaats meer is voor dubbelgebruik verdient het de voorkeur om braakliggende grond te gebruiken waar nog wel belangrijke natuur kan ontwikkelen als de tijd van braak liggen langer duurt. Pas als er geen andere ruimte meer beschikbaar is kan er toestemming gegeven worden zonnepanelen op landbouwgrond of in natuurgebied te plaatsen.

Hierdoor is het ontwikkelen van groot-schalige projecten sterk vertraagd. Na de verkiezingen voor provinciale staten is het ontmoedigingsbeleid voor aanleg van zonnevelden veranderd in beleid dat het ontwikkelen van zonnevelden op landbouwgrond onmogelijk maakt. Ook is het ontwikkelen van locaties voor windenergie nog moeilijker gemaakt dan het al was.

Onrendabel

Ondertussen is het voor particulieren onzeker of zonnepanelen financieel nog rendabel zal zijn want de salderingsregeling die een redelijk zeker rendement geeft is nog steeds onduidelijk en het is steeds vaker de vraag of we de opgewekte elektriciteit nog kwijt kunnen op het net. Verder is er een elektriciteitsmaatschappij die een extra heffing oplegt aan bezitters van zonnepanelen die neer komt op gemiddeld tien cent per terug geleverde kWh.

Dit alles maakt particulieren huiverig om zonnepanelen te kopen hoewel de prijs lager

is dan ooit. Dit geldt ook voor bedrijven waar men nog meer last heeft van netcongestie en onzekerheid over de opbrengst. Dit zien we terug in een sterke afname van het vermogen aan zonne-energie dat geïnstalleerd wordt en aan het aantal faillissementen van grote installatiebedrijven. De voortgang van de opwekking van duurzame energie lijkt ernstig te haperen. Het blijkt ook uit de sterke daling van de aangevraagde subsidie in 2023 ten op zichte van 2022.

Oproep

Daarom roepen we de overheid op om te opwekking van duurzame energie met kracht te blijven steunen en vooral duidelijkheid te schaffen voor de toekomst. Met kracht te werken aan uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk en zo nodig noodmaatregelen te treffen om de noodzakelijke aanpassingen snel uit te kunnen voeren.

De consumenten zekerheid te verschaffen dat zonnepanelen rendabel blijven door een netwerk dat voldoende capaciteit heeft om altijd terug te kunnen leveren en ook door een gegarandeerde minimumprijs van de teruggeleverde elektriciteit. Dat gaat niet vanzelf maar daarvoor zijn politieke keuzes nodig.

In de huidige politieke situatie zien we dat de uitrol van duurzame elektriciteit juist gehinderd wordt door allerlei voorwaarden die het juist onaantrekkelijk maken of zelfs onmogelijk maken om de kiezen voor duurzame energie. We hopen op betere tijden met een moedige overheid die niet bang is voor moeilijke keuzes.

Zwerfvuilgroep Milieuraad

De Milieuraad heeft begin dit jaar Zwerfvuilgroep opgericht, inmiddels met 12 leden. Sinds september zijn er acties geweest bij de Veerallee, Blaloweg / Russenweg, Bachlaan, Klooienberglaan en de Twistvlietweg.

Bij de Blaloweg / Russenweg, rond de Scaniafabriek, viel een enorme hoeveelheid bekertjes en sigarettenpeuken op. Deze foto's zijn naar het bedrijf gestuurd, met de vraag om dit voortaan zelf op te ruimen en te voorkomen.

Voorkomen van problemen is belangrijk en samen rapen is veel leuker dan alleen. Informatie en aanmelding voor de groep:

info@milieuraadzwolle.nl

Foto's : Michiel van Harten

Jong geleerd... Zwerfvuilcircuit door de Milieuraad bij het festival Natuurrijk Zwolle, 17 september in de Nooterhof. Het afval werd ook zelf gescheiden.

Geen Roundup meer in Zwolle?

Tekst: Loes la Faille

Een motie van Swollwacht om het gebruik van Roundup in Zwolle te verbieden is medio dit jaar aangenomen. Roundup bevat glyfosaat, een middel dat bewezen schadelijk is voor de bodem en de insecten.

“Natuur die je nu niet kapot maakt, hoef je later niet te herstellen”, aldus fractievoorzitter Silvia Bruggenkamp. Een goed initiatief wat hopelijk snel wereldwijd navolging vindt.

Studie naar gevaar

In een artikel in NRC van 19 augustus staat te lezen hoe een omstreden bestrijdingsmiddel toch groen licht kreeg. Al in 2001 was er een onderzoek, uitgevoerd door pesticidenfabrikant Syngenta, dat pasgeboren ratjes minder bewegen nadat hun moeder glyfosaat in gespoten kreeg. Pas in 2022 is dit onderzoek in de openbaarheid gekomen. Wetenschappers leggen inmid-

dels het verband van glyfosaat gebruik en het ontstaan van de ziekte van Parkinson.

Intussen zijn er ook verschillende studies die glyfosaat in verband brengen met kanker. De EU zou bewijs achtergehouden hebben dat glyfosaat mogelijk tumoren bij knaagdieren zou veroorzaken. Dit staat in een artikel van Duurzaamnieuws. Met de productie van gewasbeschermingsmiddelen wordt miljarden verdiend. Producenten moeten zelf de veiligheid van hun producten aantonen. Iets van: Wij van WC-eend adviseren WC-eend?

Hoewel de Tweede Kamer zich ook tegen het middel heeft uitgesproken, blijft het helaas de komende 10 jaar toch beschikbaar op de Europese markt. Dat besloot de Europese Commissie in november.

Niet gebruiken

De vraag is of Zwolle, en ook Nederland, nu nog eigen beleid kunnen en gaan maken. Wij, de inwoners van Zwolle, kunnen in ieder geval ook pesticiden in de winkelschappen laten staan en 'on'kruid op milieuvriendelijke manieren bestrijden. Beplant je tuin met

zogenaamde bodembedekkers. Het levert lekker veel groen op in je tuin op en er is geen plek voor onkruid meer.

Bedek het onkruid met een laag mulch, bijvoorbeeld grasmaaisel, compost of cacaodoppen.

Een manier om van onkruid af te komen is door kokend water over de planten te gieten. Heet water maakt de eiwitten in hardnekkige onkruiden kapot, waardoor het blad afsterft.

Het beste voor het milieu én het effectiefst is en blijft toch het verwijderen van onkruid met de hand, een schoffel of een onkruid-schraper. Je verwijdert het onkruid op deze manier met wortel en al.

Herfst in de Nooterhof

De Keltische boomcirkel in herfsttinten (Foto: Carin van de Ploeg)

Bart en Frank maken een nieuwe wilgentunnel over het blote voeten pad. (Foto: Carin van de Ploeg)

De Nooterhof heeft veel blad nodig om een stuk gras te verstikken met behulp van karton en blad zodat daar later fruitstruiken gepland kunnen worden. ROVA hielp mee.

(Foto's : de Nooterhof)

Bewoners vergroenen Zwolle met Groene Loper

Groenere straten tijdens Burendag

Ruim 100 buurtinitiatieven maakten hun straat in september groener tijdens Burendag. Samen stopten zij bijna 200 klimplanten en ruim 13.000 biologische bloembollen in de grond. Dit jaar stond Groene Burendag

in het teken van de actie 'Van Boven tot onder Goed' en stond bovengrondse én ondergrondse vergroening centraal.

21 november kwamen inwonersinitiatieven naar een nieuwe ronde van inloop bij de Groene Loper Zwolle in de Nooterhof. Ze werden weer geholpen bij het aanvragen van subsidie voor buurtvergroening. Informatie groeneloperzwolle.nl

Vergroening van bedrijventerreinen

Tekst: Rinus Goutbeek

Bedrijventerreinen vragen veel ruimte en bij de inrichting wordt er meestal geen rekening gehouden met groen. Het Natuurplatform Zwolle (NPZ) maakt zich zorgen over deze ontwikkeling.

Om aan deze voortschrijdende ontwikkeling een halt toe te roepen, is het NPZ al een aantal jaren in overleg met verschillende partijen als gemeente, zowel bestuurlijk als ambtelijk, bedrijven en bedrijfsverenigingen.

Waarom is vergroening belangrijk?

Vergroening staat niet op zichzelf, maar moet worden gezien als de olie, waardoor verschillende beleidsdoelen kunnen worden gerealiseerd, die op dit moment de aandacht verdienen en waarvoor de politiek in al zijn geledingen aandacht vraagt. Helaas blijft het vaak bij nota's, waarin geen concrete stappen worden voorgesteld.

Een belangrijke stap in het vergroeningsproces is te zorgen dat de maatregelen die worden gerealiseerd, een stapeling van doelen in zich heeft. Voorbeeld is waterretentie. Hiervoor is kostbare ruimte nodig. Inrichting voor wateropvang komt ook ten goede aan de ontwikkeling van biodiversiteit en open water is verkoelend (warmtestress) en vergroot de leefbaarheid van de omgeving (gezondheid).

Biodiversiteit

Door meer groen toe te passen, ontstaan er meer mogelijkheden om de biodiversiteit te vergroten. Aanplant van een gevarieerd assortiment struiken en bomen (streekeigen), bloeiende struiken zorgen voor insecten en in de herfst de voor vruchten. Ook het maken van Takken-rillen door het vrijkomende snoeihout (hoeft ook niet te worden afgevoerd). Takken-

rillen zorgen ook voor migratiestructuren op de grote kale en stenige oppervlaktes.

Opvang van CO2

Er is veel ruimte op de bedrijventerreinen, waar bomen aangeplant kunnen worden voor de opvang van CO2. Bomen zijn ook weer van belang voor de biodiversiteit.

Warmtestress

De aanplant van bomen en struiken op tactische plekken bij gebouwen kan warmtestress tegen gaan. Ook (deels) verwijderen van overbodige versterking en omvormen van overbodige versterking en omvormen tot groene structuren heeft een verkoelend effect en komt de ontwikkeling van biodiversiteit ten goede.

Leefbaarheid

Werknemers zijn het kapitaal van de bedrijven en de werkgevers zijn verantwoordelijk voor een prettige werkomgeving van de werknemers. Vergroening zal ook de leefbaarheid verbeteren. Op dit moment lunchen de werknemers op een bankje ergens in de versteende omgeving van het bedrijf.

Bij een bezoek in de lunchpauze aan bedrijfsterreinen, zie je vaak dat wordt gewandeld op de wegen tussen het vrachtverkeer. Gevaarlijk en ongezond! De aanleg van een fijnmazig wandelnetwerk, waardoor in circa drie kwartier een wandeling kan worden gemaakt is een goede oplossing. Aanleg van een wandelnetwerk levert ook een bijdrage aan biodiversiteit, waterretentie, aanplant van bomen.

Gezondheid

Door het aanbieden van een aantrekkelijke omgeving aan de werknemers en de aanleg van een aantrekkelijke fietsstructuur tussen de woonomgeving en de werkomgeving en aanbieden van een aantrekkelijke werkomgeving zal zeker een positieve uitwerking hebben op de gezondheid van werknemers van hoog tot laag met als gevolg minder medicijn gebruik en minder medicijn resten in het afvalwater.

Overheid + bedrijven

De verantwoordelijkheid om de vergroening waar te maken, ligt bij zowel de gemeente als de private bedrijven. De gemeente moet haar verantwoordelijkheid nemen bij de voorbereiding/planvorming van bedrijventerreinen door in deze fase al rekening te houden met ruimte die nodig is voor vergroening. Stellen van de voorwaarden waaraan vergroening moet voldoen. Invullen van groene ruimte op de publieke gronden. Bij de uitgifte de voorwaarde stellen dat een bepaald percentage binnen de eigendomsgrens, moet worden gebruikt voor vergroening.

De noodzaak tot vergroening begint langzaam duidelijk te worden. Een aantal bedrijfsverenigingen heeft de handen in een geslagen en heeft een subsidieaanvraag bij de provincie ingediend voor € 500.000,-, en de aanvraag is gehonoreerd. De bedrijven gaan zelf een zelfde bedrag beschikbaar stellen, waardoor een bedrag van 1 miljoen euro de komende jaren beschikbaar is voor vergroening.

Hessenpoort

Op Hessenpoort zijn de afgelopen jaren al een aantal groenprojecten gerealiseerd op zowel private als op publieke gronden. De bedrijfsvereniging Hessenpoort wil de komende jaren een flinke stap zetten en heeft het NPZ gevraagd om advies en om een uitvoeringsplan met maatregelen op te stellen. Maatregelen die op korte termijn kunnen worden, het laaghangende fruit, maar ook maatregelen voor de lange termijn.

Groene kalender

Een greep uit de vele groene activiteiten en rond Zwolle

IVN Zwolle - ivn.nl/afdeling/zwolle

Wilde bomen en struiken in Overijssel / Zalkerbos

17 januari 2024 20.00 uur De Nooterhof
De lezing start met een algemeen gedeelte waarin wordt uitgelegd wat het verschil is tussen inheemse en autoch-

tone/ wilde bomen, hoe die bewaard zijn gebleven, wat de relatie is met de cultuurhistorie en waarom het zo belangrijk is om wilde bomen en struiken te behouden. Er wordt ingegaan op de huidige staat van de wilde bomen en struiken in Nederland en er wordt informatie gegeven over de nieuwe Attentielijst bedreigde wilde bomen en struiken van Overijssel. Het tweede deel van de lezing gaat over een natuurparel in Overijssel; het Zalkerbos. Het Zalkerbos is het grootste restant van een hardhoutooibos in Nederland en is van nationaal belang.

KNNV Zwolle - [zwolle.knnv.nl](http:// zwolle.knnv.nl)

De Staat van de Biodiversiteit in Overijssel door Piet Bremer

14 februari 2024 20.00 De Nooterhof
In 2023 heeft de provincie de Staat van de Biodiversiteit uitgegeven. De Staat is bedoeld om een doorkijk te geven hoe de natuur er in Overijssel voor staat. Hoe gaat het er mee? Is dit in één getal weer te geven of ligt het lastiger? Zijn er grote verschillen binnen de provincie? Zijn er voldoende data beschikbaar voor een betrouwbaar beeld? Welke rol spelen vrijwilligers? En wat doet de politiek met een dergelijke rapportage?

Zadenbank en stekjesbibliotheek in Stadkamer Centrum

Tekst: Carin van de Ploeg

In het voorjaar van 2022 begonnen Carolien en Riny, beiden werkzaam bij Stadkamer Centrum, een zadenbank. Het idee hiervoor ontstond naar aanleiding van het dakterras, dat Tuinkamer genoemd wordt, en op de eerste verdieping te betreden is.

Daar werd een muurschildering met luchtzuiverende verf gemaakt door Lonneke van Zutphen, die ook op andere plekken in de stad muren heeft verfreesd met haar kunstwerken. Op het dakterras werden ook kruiden en planten gezet en dat bracht

Carolien en Riny op het idee om – geheel in lijn met een bibliotheek- ook zaden en planten te gaan delen. Nu heeft de zadenbank al twee jaar gedraaid en de stekjesbibliotheek sinds winter 2022.

Geven en ruilen

Carolien vertelt dat het goed loopt en dat het delen en ruilen de insteek is. Het is niet de bedoeling dat men met tassen vol zaden de deur uitloopt om de eigen moestuin te vullen. Ze vertelt ook dat het enorm leuk is om te zien met wat voor zaden mensen komen om te ruilen of te geven. Zwolle is niet de enige bibliotheek met een zadenbank.

Er is een Landelijke Zadenbank Nederland en de leden daarvan zijn onlangs bij elkaar geweest in Zwolle. Verder heeft Stadkamer Centrum een uitgebreide groene

boekenafdeling op de tweede verdieping, waarbij ook de jeugd niet vergeten is.

Stekjes

Daarnaast organiseert de Stadkamer vanaf januari 2024 iedere tweede woensdag van de maand een groene avond: dit kunnen lezingen zijn of andere activiteiten die met 'groen' te maken hebben. Zaden en stekjes - met de naam van de plant erbij! - kunnen gebracht worden bij alle locaties van Stadkamer.

Ze worden ze door vrijwilligers geschoond en in zakjes gedaan. Daarna komen de zakjes in de ladekast in de hoek bij de toegang naar de Tuinkamer, waar ook de stekjesbibliotheek is. Daar kunnen bezoekers van de Stadkamer gratis - ook zonder lid te zijn - drie zakjes zaden van groente, kruiden of bloemen meenemen of stekjes halen.

Dat laatste gebeurt voornamelijk door studenten die graag hun kamer willen opfleuren, maar iedereen is welkom om plantjes te brengen en te halen. Riny vertelt dat ze speciaal een 'kraamkamer voor stekjes' hebben ingericht in hun kantoor.

Zaterdag 9 maart 2024 komt er een stekjesruilbeurs.

Start knotseizoen VLO

De werkgroep VLO (Vrijwillig Landschapsonderhoud) is 4 november begonnen met 48e knotseizoen. Bomen in de weilanden van de Kattenwinkelweg zijn om en om geknot. Na drie zaterdagen flink doorwerken ging het door naar de Heinoseweg 21. Ondanks regenbuien, hagel en een pittig wind heeft iedereen er veel lol in. Ook de bomen naast de Huppe aan de Kleine Veerweg zijn weer geknot. Tot en met maart trekt de knotploeg langs verschillende adressen in en rond Zwolle. Meedoen kan altijd, kom maar langs. Programma milieuraadzwolle.nl
Info vlo@milieuraadzwolle.nl

Foto's : Diet ter Stege

Vacatures vrijwilligers Milieuraad

De Milieuraad is op allerlei inhoudelijke en creatieve manieren actief voor een natuurlijke leefomgeving in Zwolle, en is gehuisvest in de Nooterhof. We bieden goede begeleiding en veel ruimte voor eigen initiatief.

Belangstelling?

Mail info@milieuraadzwolle.nl